

16. Odpoveď ministra zdravotníctva Slovenskej republiky Kamila Šáška na interpeláciu poslankyne Národnej rady Slovenskej republiky Tamary Stohlovej podanú 12. decembra 2024 vo veci informácií o spaľovaní rádioaktívneho odpadu zo zahraničia na území SR

**MINISTERSTVO
ZDRAVOTNÍCTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Kamil Šaško
minister

KANCELÁRIA NR SR PODATEĽŇA	
Došlo: 14 -01- 2025	
Číslo záznamu: 60800	Číslo spisu: 602-0025-006/2025-71
Listy:	Prílohy:
	Vybavuje:

Bratislava 02.01.2025

Číslo: ÚVZSR/ORO/10/662025

Vážená pani poslankyňa,

na základe Vašej interpelácie zo dňa 12. decembra 2024, ktorá bola písomne doručená predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky vo veci informácií o spaľovaní rádioaktívneho odpadu zo zahraničia na území SR si dovoľujem uviesť nasledovné stanovisko v rámci kompetencie Úradu verejného zdravotníctva k predmetnej interpelácii týkajúcej sa zrušenia ustanovenia § 34 ods. 7 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov:

1) Vyjadrilo Ministerstvo zdravotníctva SR („ministerstvo“) súhlas na zmenu zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane, ktorou sa umožnil dovoz zahraničného RAO predtým, ako bola táto legislatívna úprava predložená do NR SR?

Gestori zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky) nemali vedomosť o iniciatíve zákonodarcov upraviť stávajúce znenie ustanovení zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov pozmeňujúcim návrhom zákona k návrhu vládneho zákona o kritickej infraštruktúre z 27. novembra 2024, ktorým došlo k vypusteniu ustanovenia § 34 ods. 7 v znení: „Je zakázané dovážať na účely spaľovania rádioaktívny odpad, ktorý nebol vyprodukovaný na území Slovenskej republiky.“. Konštatujeme však, že v odborných kruhoch už dlhodobo prebiehali diskusie o potrebe úpravy tohto ustanovenia, a že uvedený krok považujeme za relevantný a správny a jeho vykonaním

sa upravili ustanovenia zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktoré z hľadiska zabezpečenia radiačnej ochrany neboli nikdy odborne odôvodnené a vecne podložené. Dokonca zákonodarcovia ďalšími novelizačnými bodmi v pozmeňujúcom návrhu zákona k návrhu vládneho zákona o kritickej infraštruktúre z 27. novembra 2024 navrhujú sprísnenie požiadaviek na vykonávanie optimalizačných štúdií, ktoré rovnako prispievajú k zvýšeniu úrovne radiačnej ochrany počas vykonávania činností vedúcich k ožiareniu na území Slovenskej republiky, ktoré Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky ako dozorný a regulačný orgán v oblasti radiačnej ochrany s celoslovenskou pôsobnosťou kvituje a podporuje. Pre kontext chceme uviesť hierarchiu legislatívnej zmeny, ktorá prijatím zákona č. 388/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 69/2020 Z. z. s účinnosťou od 01.01.2022, ktorou sa zakázal dovoz rádioaktívnych odpadov na územie Slovenska za účelom ich spracovania spálením vniesla nezrovnalosti do uplatňovania práva a spôsobilá, duplicitu až triplicitu v úprave legislatívnych požiadaviek kladených na nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi v Slovenskej republike. Vloženie predmetného ustanovenia do § 34 ods. 7 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v roku 2022 bolo vykonané bez širokej odbornej diskusie predovšetkým s odborníkmi na radiačnú ochranu, a preto boli tieto legislatívne zmeny považované skôr za politické rozhodnutie, ktoré bolo akceptované aj napriek tomu, že nebolo odborne a vecne podložené. Zástupcovia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky už v minulosti kritizovali iné pokusy o neodborné zásahy do zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zdôrazňovali, že je potrebné klásť dôraz práve pri tak vysoko špecifickej, odbornej a technickej problematike, akou je radiačná ochrana na dostatočné odôvodnenia vykonávaných zmien položených na vedeckých základoch, nie na osobných postojoch a pocitoch. V súvislosti s problematikou nakladania s rádioaktívnymi odpadmi v Slovenskej republike, Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky opakovane upozorňoval a konšatoval, že Slovenská republika ako členská krajina EÚ transponovala do svojich legislatívnych predpisov SMERNICU RADY 2006/117/EURATOM z 20. novembra 2006 o dozore a kontrole pri preprave rádioaktívneho odpadu a vyhorelého jadrového paliva do zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Atómový zákon upravuje aj práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri využívaní jadrovej energie, podmienky

nakladania s rádioaktívnym odpadom, podmienky jadrovej bezpečnosti, pôsobnosť štátneho dozoru nad jadrovou bezpečnosťou a iné otázky súvisiace s jadrovou bezpečnosťou. Podmienky nakladania s rádioaktívnym odpadom komplexne upravuje § 21 atómového zákona. V súvislosti s tým upriamujeme pozornosť na ustanovenie § 21 odsek 12 písm. b) atómového zákona, ktorý jednoznačne uvádza: „Dovoz rádioaktívnych odpadov na územie Slovenskej republiky je zakázaný okrem prípadov, v ktorých je dodržaný postup podľa § 16, a okrem Úradom jadrového dozoru Slovenskej republiky povoleného dovozu rádioaktívnych odpadov, na účely ich spracovania alebo úpravy na území Slovenskej republiky, ak vývoz materiálu s alikvotnou aktivitou je zmluvne zabezpečený a úradom povolený.“. Z uvedeného dôvodu sa akékoľvek zmeny pokiaľ ide o nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi alebo vyhoretým jadrovým palivom na území Slovenskej republiky nikdy nemali dotknúť zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Týmto krokom sa totižto legislatíva dostala do rozporu so znením už implementovaných požiadaviek SMERNICE RADY 2006/117/EURATOM z 20. novembra 2006 a vyššie citované zákony (zákon č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov) do rozporu s atómovým zákonom.

Ustanovenie vtedy zaviedlo také povinnosti, ktoré v rozpore s Legislatívnymi pravidlami vlády Slovenskej republiky nedotvárali a nerozvíjali sústavu práv a povinností v súlade s ich doterajšou štruktúrou, ale stali sa vnútorne protirečivými. Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky uvádzajú, že vyváženosť právneho poriadku predpokladá zosúladenie všetkých jeho súčastí a taký súlad zákona s právnym poriadkom, že dosahovanie cieľov sledovaných jedným zákonom nebráni alebo nest'ážuje dosahovanie cieľov sledovaných iným zákonom, predpokladá súlad zákona s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná a súlad zákona s právom Európskej únie.

Záverom uvádzame, že za účelom zosúladenia právnej úpravy zákazu dovozu rádioaktívnych odpadov s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, s právom EÚ a s aktuálnym znením atómového zákona tak, aby boli požiadavky na nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi v Slovenskej republike jednoznačné, považujeme prijaté opatrenia za správne a ich vykonanie bolo nevyhnutné.

2) Súhlasí ministerstvo s dovozom RAO s pôvodom mimo územia SR vzhľadom na riziko, ktoré predstavuje pre zdravie ľudí?

Otázka je irelevantná. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ani Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky nemá zákonnú právomoc vydávať súhlasy na dovozy akýchkoľvek rádioaktívnych odpadov s pôvodom mimo územia Slovenskej republiky. Avšak, ako sme uviedli vyššie v odpovedi na prvú otázku, nedávnu legislatívnu úpravu považujeme za správnu.

Zároveň vysvetľujeme v prvej otázke, že problematika nakladania s rádioaktívnymi odpadmi, vrátane ich dovozu, prepravy, atď. je diskutovaná v atómovom zákone. Dodávame, že vykonávanie predmetných činností podlieha vždy prísnemu posudzovaniu príslušným kompetentným štátnym orgánom. V súčasnosti, na dovoz alebo vývoz jadrových materiálov do a zo Slovenskej republiky, a rovnako na dovoz rádioaktívnych odpadov (na akékoľvek spracovanie, napríklad lisovanie, v Slovenskej republike sa totižto rádioaktívne odpady spracovávajú rôznymi fyzikálnymi a chemickými metódami v závislosti od ich fyzikálnych a chemických vlastností) podľa § 21 ods. 12 písm. b) atómového zákona je potrebné získať platné povolenie Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky podľa § 5 ods. 3 písm. h) a m) atómového zákona. K žiadosti je žiadateľ o získanie povolenia povinný priložiť obsahlu dokumentáciu preukazujúcu jeho pripravenosť dodržiavať najvyššie priority a zásady jadrovej bezpečnosti aj radiačnej ochrany a preukazujúcu súlad s legislatívou Slovenskej republiky. Požiadavky na nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi a legislatíva Slovenskej republiky je plne v súlade s medzinárodnými a európskymi odporúčaniami a spochybňovanie snáh o dosiahnutie a udržiavanie čo najvyššej úrovne bezpečnosti a navádzanie dojmu rizikovosti nie je na mieste. Ide o sugestívnu a kapcióznú otázku, v ktorej je prejavovaný osobný postoj, že uvedené predstavuje riziko pre zdravie ľudí bez predloženia dát a dôkazov.

3) Vysvetlite, akým spôsobom je vo verejnom záujme spaľovanie zahraničného RAO, ak predstavuje zvýšenie bezpečnostné riziko pre verejné zdravie?

Dovoľujeme si upriamiť pozornosť na Vnútroštátny program nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi v SR.

(<https://www.njf.sk/wpcontent/uploads/2024/04/Vnutrostatny-program-aktualizacia-februar-2024.pdf>.)

*Ide o strategický dokument, ktorý je bázou pre rozhodovacie procesy ako aj deklarovanie plnenia záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z medzinárodných dohôd v rámci EÚ. Vnútroštátna politika Slovenskej republiky vychádza zo zásad spoločného dohovoru nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi. Tieto boli premietnuté do citovanej SMERNICE RADY 2006/117/EURATOM z 20. novembra 2006, najmä do jej článku č. 4 a tvoria hlavnú časť prístupu k problematike nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi v členských krajinách EÚ, a teda aj v Slovenskej republike a platí, že **Slovenská republika má konečnú zodpovednosť za nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi**, ktoré sa vyprodukujú na jej území, Slovenská republika musí zabezpečiť funkčnú infraštruktúru pre všetky činnosti záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie tak, aby sa zabránilo neprimeranému zaťaženiu budúcich generácií, produkcia rádioaktívnych odpadov sa z hľadiska ich aktivity i objemu musí udržiavať na najnižšej úrovni, ktorá je rozumne dosiahnuteľná, prostredníctvom vhodných projektových opatrení a prevádzkových postupov a postupov vyradovania vrátane recyklácie, uvoľňovania do životného prostredia a opätovného použitia materiálov.*

*Pre zabezpečenie vyššie popísaných činností bola v Slovenskej republike určená obchodná spoločnosť Jadrová a vyradovacia spoločnosť, a. s., ktorá má vybudované potrebné kapacity a platné povolenia dozorných a regulačných orgánov v oblasti radiačnej ochrany a jadrovej bezpečnosti. Pri spracovaní rádioaktívnych odpadov dodržiava tri hlavné zásady: znížiť ich pôvodné množstvo redukciou objemu, vytvoriť bezpečnú a stabilnú formu vhodnú na finálne uloženie ich fixáciou a zabezpečiť dostatočné bariéry voči úniku rádioaktivity do životného prostredia počas celej doby uloženia. Keďže obchodná spoločnosť Jadrová a vyradovacia spoločnosť, a. s. je v európskom regióne veľmi dobre etablovanou a rešpektovanou spoločnosťou so skúsenosťami, erudovaným personálom, dostupnými spracovateľskými technológiami a know-how, o jej služby majú záujem a využívajú ich aj iné členské štáty v rámci komerčnej podnikateľskej činnosti. Je potrebné uviesť, že ide o marginálne aktivity. **Prioritou vždy je spracovávanie rádioaktívnych odpadov pochádzajúcich zo Slovenskej republiky.** Je potrebné mať rovnako na pamäti, že rôzne druhy rádioaktívnych odpadov vznikajú nielen počas prevádzky a vyradovania jadrových zariadení v Slovenskej republike, ale aj v nemocniciach, výskumných ústavoch, laboratóriách, strojárskom, stavebnom, potravinárskom priemysle a v iných odvetviach (od bežného komunálneho odpadu až po veľmi nízko, nízko, stredne a vysoko aktívne rádioaktívne odpady v pevnej, kvapalnej a plynnej forme). Slovenská republika preto musí mať k dispozícii vhodné a sofistikované*

technológie (spaľovanie, cementácia, lisovanie, pretavba, atď.) na ich úpravu do formy spĺňajúcej požiadavky na konečné uloženie.

Štátny dozor nad týmito činnosťami je vykonávaný podľa ustanovení § 155 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a podľa ustanovení § 31 atómového zákona. Inšpektori radiačnej ochrany vykonávajú aj kontrolu plnenia špecifických podmienok uložených v povolení Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky formou inšpekcií, tak aby bolo možné deklarovať počas normálnej prevádzky, aj pri odchýlkach, že dopad spracovateľských technológií z hľadiska dávkovej záťaže pracovníkov, obyvateľov, resp. vplyv na okolie spracovateľských technológií je zanedbateľný.

4) Aký typ zahraničného RAO bude možné spaľovať v Slovenskej republike?

Rádioaktívne odpady sú v zmysle zákonnej definície § 2 písm. k) atómového zákona akékoľvek nevyužiteľné materiály v plynnej, kvapalnej alebo pevnej forme, ktoré pre obsah rádionuklidov v nich alebo pre úroveň ich kontaminácie rádionuklidmi nemožno uviesť do životného prostredia priamo. Tieto rádioaktívne odpady sa ďalej delia podľa úrovne aktivity, doby polpremeny prevládajúcich rádionuklidov, pôvodu, potenciálnej technológie spracovania, a podobne. Vo všeobecnosti platí, že sa spaľovať môžu akékoľvek spáliteľné rádioaktívne odpady, ktoré majú vhodné fyzikálne a chemické vlastnosti a spĺňajú vstupné kritéria pre spracovateľskú linku. Rovnako musí byť splnená podmienka, že výsledný produkt je bezpečne spevnený do matrice.

5) Ako vysvetľujete neodôvodnené dávky radiácie pracovníkov, ktorí pracujú so zahraničným RAO?

Otázka je nekorektná a operuje s nesprávnym predpokladom o prijímaní neodôvodnených dávok ožiarenia. Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, činnosť vedúcu k ožiareniu možno vykonávať len vtedy, ak je odôvodnená; za odôvodnenú činnosť sa považuje taká činnosť vedúca k ožiareniu, pri ktorej predpokladaný prínos pre osobu alebo pre spoločnosť prevažuje nad zdravotnou ujmom. Vykonávanie činnosti vedúcej k ožiareniu v jadrových zariadeniach je odôvodnené a vopred plánované. Zároveň platí, že každý,

kto vykonáva činnosť vedúcu k ožiareniu je povinný zabezpečiť, aby počet ožiarených osôb, úroveň a pravdepodobnosť ich ožiarenia boli trvalo udržiavané na čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovni vzhľadom na súčasnú úroveň vedecko-technických poznatkov a na ekonomické a spoločenské faktory; týmto procesom sa zabezpečuje optimalizácia radiačnej ochrany. Ide o praktické uplatňovanie základných princípov radiačnej ochrany, ktoré nie je možné spochybňovať.

6) Akým spôsobom sa bude pracovať s verejnosťou z lokalít, ktorých zdravotný stav môže byť dotknutý spaľovaním zahraničného RAO?

Otázka je nekorektná. Ide o sugestívnu a kapióznú otázku, v ktorej je prejavovaný osobný postoj, že uvedené predstavuje riziko pre zdravie ľudí bez predloženia dát a dôkazov.

7) Aké riziko pre verejné zdravie môže vzniknúť pri preprave zahraničného RAO a akým spôsobom budú tieto riziká vyhodnocované a riešené?

Preprava rádioaktívneho materiálu na území Slovenskej republiky podlieha nielen ustanoveniam medzinárodných dohôd o preprave nebezpečných vecí (napr. ADR/RID/ADN), ale aj požiadavkám zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V zmysle § 28 ods. 7 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je preprava rádioaktívnych odpadov, vyhorelého jadrového paliva, zdrojov ionizujúceho žiarenia, rádioaktívnych materiálov, zachytených rádioaktívnych materiálov považovaná za činnosť vedúcu k ožiareniu, na vykonávanie ktorej je potrebné povolenie Ministerstva dopravy Slovenskej republiky. Rovnako uvedené podlieha licenčnému procesu zo strany Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky. Podobne ako v prípade povoľovania dovozu alebo vývozu jadrových materiálov a dovozu rádioaktívnych materiálov, dovozu rádioaktívnych odpadov, žiadateľ o vydanie povolenia na prepravu musí predložiť dozornému a regulačnému orgánu obsiahlu dokumentáciu preukazujúcu jeho pripravenosť dodržiavať najvyššie priority a zásady jadrovej bezpečnosti aj radiačnej ochrany a preukazujúcu súlad s legislatívou Slovenskej republiky. Súčasťou žiadosti o vydanie povolenia na vykonávanie prepravy je aj havarijný plán, ktorý diskutuje a analyzuje scenáre vzniku rôznych udalostí počas prepravy, monitorovací plán, plán zaistenia bezpečnosti počas prepravy, atď. Len na základe platných

povolení příslušných státních orgánů (Ministerstva dopravy Slovenskej republiky a Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky) je možné prepravu uskutočniť.

8) Akým spôsobom bude monitorované a vyhodnocované riziko ohrozenia zdravia obyvateľstva v lokalite dotknutej spaľovaním zahraničného RAO?

Otázka je nekorektná. Ide o sugestívnu a kapcióznu otázku, v ktorej je prejavový osobný postoj, že uvedené predstavuje riziko pre zdravie ľudí bez predloženia dát a dôkazov.

9) Z mesačných výkazov o spaľovaní RAO zverejňovaných spoločnosťou JAVYS, a. s., vyplýva, že aktivita popola, ktorý vzniká po spálení RAO je často významne nižšia než aktivita spaľovaného RAO, aké je vysvetlenie tohto rozdielu?

10) Akým spôsobom sa vyrovnáva aktivita produktov spaľovania vyvázaných do krajiny pôvodu s aktivitou RAO dovezeného na spálenie?

11) Je rádionuklidové zloženie dovezeného RAO a spätne vyvázaných produktov spaľovania identické (t. j. obsahuje každý z rádionuklidov v rovnakom množstve pri dovoze aj vývoze)? Ak nie, aké sú kvantifikované rozdiely v rádionuklidovom zložení dovezeného RAO a vyvázaných produktov spaľovania?

12) Aký je podiel zahraničných rádionuklidov, ktoré zostávajú v Slovenskej republike? Sú pri vyrovnávaní aktivítnej bilancie nahradené slovenskými rádionuklidmi?

Vo vzťahu ku otázkam č. 9 až 12 si dovoľme zopakovať, že Slovenská republika ako členská krajina EÚ transponovala požiadavky SMERNICE RADY 2006/117/EURATOM z 20. novembra 2006 o dozore a kontrole pri preprave rádioaktívneho odpadu a vyhotoreného jadrového paliva do zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podmienky nakladania s rádioaktívnym odpadom komplexne upravuje § 21 atómového zákona vrátane spôsobov a podmienok bilancovania aktivít rádionuklidov, ktoré musí držiteľ povolenia dodržiavať. Odporúčame rovnako obrátiť sa priamo na obchodnú spoločnosť Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť, a. s., ktorá je držiteľom všetkých potrebných povolení Úradu jadrového dozoru Slovenskej republiky. Obchodná spoločnosť Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť, a. s., postupuje podľa vypracovaných, schválených, metodických interných postupov, ktoré zohľadňujú požiadavky § 21 atómového zákona. Záverom konštatujeme, že z hľadiska zabezpečenia radiačnej ochrany absolútne nie je podstatný primárny pôvod

rádioaktívnych odpadov, ale primárna zodpovednosť držiteľa povolenia zabezpečiť plnenie legislatívnych požiadaviek a podmienok na spracovateľských technológiách tak, aby boli v súlade s platnou legislatívou v oblasti radiačnej ochrany, dodržiavať limity ožiarenia a referenčné úrovne výpustí rádioaktívnych látok do atmosféry a hydrosféry.

S pozdravom

*Vážená pani
Tamara Stohlová
poslankyňa NR SR
Národná rada Slovenskej republiky
Bratislava*